

Veress Emőd

A román Alkotmánybíróság hatásköre

Bevezetés

Az alkotmánybíráskodás a hatalommegosztás után a jogállamiság legfontosabb alkotmányos garanciája - írja Takács Imre professor.

Románia a hatalommegosztás terén rosszul áll. A kommunista jogfelfogás maradványaként az alkotmányozók 1991-ben a hatalom egységességéből, oszthatatlanságából indultak ki. Egy ilyen elmélet helyénvaló egy diktatorikus rendszerben, ahol ténylegesen a párt, a Román Kommunista Párt gyakorolta a hatalmat, és nem létezett az állami szervek egymás feletti kontrollja. De 1991-ben a hatalommegosztás elvét egyfajta feladatmegosztásra korlátozni nagy hiba volt, súlyos következményekkel Románia fejlődésére nézve. A magyarázat erre a sztálini mintájú hatalomfelfogásra egyszerű. Az a politikai elit, amely véghezvitte a rendszerváltást, és amelynek terméke az 1991-es Alkotmány, a Román Kommunista Pártból származik, és ennek a kultúrának, jogi felfogásnak a hordozója.

És mi a helyzet a jogállamiság másik garanciájával, az alkotmánybíráskodással? A hatalommegosztás gondjaival szemben itt kedvezőbb a kép. Az 1991-es román Alkotmány létrehozta az Alkotmánybíróságot (a továbbiakban AB). Ennek a szervnek a működése sem problémamentes, de itt azért nincs szó olyan súlyos alkotmányos és politikai torzulásokról, amelyenekhez a hatalommegosztás elvének megtagadása vezetett. Az Alkotmánybíróság esetében is kellene változtatások, hogy Románia igazi jogállammá váljon.

A román alkotmány 144. szakasza 9 pontban határozza meg az AB hatáskörét. Jelen tanulmányban az első négy pontot (a, b, c, d) elemzem. Ezek nagy gyakorlati jelentőséggel bírnak. A többi eset ritkán vagy egyáltalán nem fordult elő még az AB gyakorlatában. Ennek ellenére ezek szabályozása is szükséges. Például az AB jogosult dönteni egy politikai párt alkotmányosságáról (Alkotmány, 144. szakasz, i) pont). Még egyetlen politikai pártot sem támadtak meg az AB előtt azért, mert alkotmányellenes lett volna. De ez a kitétel is ott kell szerepeljen a jogállamiság garanciái között, mert így az AB ellenőrzést gyakorol a politikai pártok felett. Gond itt is van: túl szűk a megkeresésre jogosultak köre. A politikai pártok alkotmányosságának ellenőrzését csak a Képviselőház vagy a Szenátus nevében a házelnök, és a Kormány kérheti.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség küldöttei sokszor alkalmazták a törvények biztosította lehetőséget, és fordultak az AB-hoz, főleg abban az időszakban, amikor ellenzékben voltak, más ellenzéki pártokkal is együttműködve. A gyakorlati példákat, egy kivétellel, a Romániai Magyar Demokrata Szövetséget közvetlenül érintő esetekből választottam.

A. Az előzetes törvénykontroll

Az Alkotmány 144. szakaszának a) pontja szerint az AB "dönt a törvények alkotmányosságáról, ezek kihirdetése előtt, Románia elnökének, a két parlamenti ház valamelyike elnökének, a Kormánynak, a Legfelső Itélőtáblának, legalább 50 képviselőnek vagy legalább 25 szenátornak a megkeresésére, és hivatalból is az alkotmánymódosító indítványok esetében". A 145. szakasz azt a kiegészítést hozza, hogy ha az AB megállapítja az alkotmányellenességet, akkor a törvényt visszaküldi a Parlamentnek felülvizsgálás végett. "Ha a törvényt mindegyik ház, tagjainak legalább kétharmados szavazattöbbségével, változatlan formában elfogadja, akkor az alkotmányellenességnek a kifogásolása hatálytalan és a kihirdetés pedig kötelezővé válik."

A törvényhozási eljárás legfontosabb mozzanatai a kezdeményezés, a megszavazás, az államelnöki kihirdetés és a Hivatalos Közlönyben való kinyomtatás.

Miután a Parlament mindkét háza elfogadott egy törvényt, de az államelnök még nem hirdette ki azt, a megkeresési jog alanyai értesíthetik az AB-t, ha szerintük a törvény ellentmond az alkotmánynak. A törvényt még nem hirdették ki, nem közzétették, nem lépett hatályba. Ezért nevezzük ezt az ellenőrzési lehetőséget előzetes törvénykontrollnak. Absztrakt jellege abból adódik, hogy nincs konkrét eset, a törvény elvont tartalmában, megszövegezésében ellenkezik az alkotmánnyal. (A konkrét normakontrollt, a jogszabály alkalmazása során felmerült alkotmányossági kérdést a harmadik pontnál tárgyalom.) Ki kell emelni, hogy nem tartozik az AB hatáskörébe a Parlamentnek benyújtott

törvénytervezetek, a módosító javaslatok stb. ellenőrzése, csak a már elfogadott, de még nem kihirdetett törvények alkotmányosságát vizsgálhatja. A már elfogadott törvény támadható akkor is, ha a törvényhozási eljárást nem tartották be (nem volt meg a megfelelő számú szavazat stb.).

A megkeresési jog alanyai:

- az Államelnök
- a Képviselőház vagy a Szenátus elnöke
- a Kormány
- a Legfelsőbb Itélőtábla
- legalább 50 képviselő vagy 25 szenátor.

Előzetes törvénykontroll esetében csak ezek a jogalanyok fordulhatnak az AB-hoz.

Az AB hivatalból nem indíthat eljárást. Ha ez a szerv hivatalból is megvizsgálhatná egy törvény alkotmányosságát, akkor túl nagy hatalomra tenne szert. Létezik olyan vélemény is, amely szerint el kellene ismerni a hivatalból indított eljárást. Előfordul az az eset, hogy a parlamenti többség, a kormány és az elnök ugyanabból a pártból vagy egy összetartó koalícióból származik. Így ha a parlamenti többség elfogad egy alkotmányellenes törvényt, akkor a megkeresési jog ugyanazon a politikai táborból jövő alanyai nem biztos, hogy értesítik az AB-t. Ezt az érvet nem lehet elfogadni a hivatalból indítandó eljárás mellett. Mert az ellenzéki képviselők vagy szenátorok csoportja értesítheti és értesíteni is fogja az AB-t. Az ellenzék így kontrollálni tudja a hatalmon lévők tevékenységét. Más kérdés, hogy talán hasznos lenne bővíteni a megkeresésre jogosultak táborát. Itt legtöbbször a Nép Ügyvédjét (az ombudsmant), a megyei tanácsokat, a Számvevőszéket stb. említik.

Az AB nem semmisíti meg a törvényt. Ha az AB a törvényt vagy annak egyes rendelkezéseit alkotmányellenesnek nyilvánította, az aktus egy szuszpenzív vétó erejével bír. A törvényt ugyanis visszaküldik a Parlamentnek. A Parlament pedig módosítja a törvényt, összhangba hozza az alkotmánnyal, vagy teljesen új jogszabályt fogad el. Viszont, a már említett 145. szakasz szerint, a Parlament legalább 2/3-os többséggel, ugyanabban a formában megerősítheti a törvényt, melyet kötelező kihirdetni. A Parlament ezzel a módszerrel felülbíráhatja az AB döntését. A román közjogi gyakorlatban ilyen eset még nem fordult elő, de ezt a szabályt jogosan kritizálták. Ha az AB által megállapított alkotmányellenesség valós, és mégis hatályba léphet a törvény, akkor valójában az alkotmány megváltozik, a módosítási eljárás betartása nélkül. A konkrét normakontroll leírásánál részletesen visszatérek erre a kérdésre.

Egy másik gond az, hogy az Alkotmány nem ír elő egy konkrét határidőt, amelyen belül az alkotmányellenesnek nyilvánított törvényt a Parlamentnek felül kell vizsgálnia. A román Parlamentet annyira jellemző lassúság itt is jelentkezik.

Sajnos az AB nem mondhatja ki a törvény elfogadásának hiányából fakadó mulasztásos alkotmánysértést. Ez akkor fordul elő, ha az alkotmány egy bizonyos határidőn belül törvényt kér egy adott viszony szabályozására, de azt a Parlament egyáltalán nem, vagy csak megkésve fogadja el. Itt világosan megsértik az alkotmányt, hiszen hiányzik a kért törvény. Konkrét eset: az Alkotmány 152 (1). szakasza azt kéri, hogy az alaptörvény elfogadásától (1991. december 8.) számított hat hónapon belül hozzák létre a Számvevőszéket. Mégis csak 1992 szeptemberében jött létre az említett szerv. Más: igaz, hogy az alaptörvény nem írt elő határidőt a köztisztviselők jogállásáról szóló sarkalatos törvény elfogadására, de a közigazgatásban súlyos zavarokat okozott e jogszabály hiánya. Az Alkotmány hatályba lépése után hét évvel, részben Európai Unió nyomására fogadták el. Ebben az esetben is lehet mulasztásos alkotmánysértésről beszélni. Magyarországon az AB, hivatalból vagy bárki indítványára, határidő megjelölésével felhívhatja a jogalkotó szervet a feladatának teljesítésére. Ilyen eset fordult elő például a médiatörvény kapcsán. Sőt, egy AB-i határozat szerint *"a jogalkotó szerv jogszabályalkotási kötelezettségének konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül is köteles eleget tenni, ha azt észleli, hogy a hatás- és feladatkörébe tartozó területen jogszabályi rendezést igénylő kérdés merült fel"*.

A 144. szakasz a) pontjának a végső része az alkotmánymódosító indítványok vizsgálatát írja elő. Ebben az esetben az AB hivatalból kezd eljárást. A hatályos román alkotmány egy rendkívül merev alaptörvény, megváltoztatása nagyon, túlzottan nehézkes. Eddig még nem is módosították. A demokrácia és a jogállamiság feltételezi, hogy az

intézmények rugalmasak, átalakíthatóak legyenek, a társadalom és a gazdaság érdekei szerint. Ugyanakkor követelmény az alkotmány stabilitása is. Ezt a stabilitást az 1991-es alkotmányozók túlzásba vitték, mintha az örökkévalóság számára törvénykeztek volna. Az AB döntésének a jogi ereje itt kétféle lehet. Ha nem tartották be az alkotmánymódosítási eljárás előírásait, akkor a döntése kötelező, és a Parlament nem kezdheti el az indítvány megtárgyalását. Viszont ha a kezdeményezést megfelelően gyakorolták, akkor az AB egy véleményt bocsát ki, amelyben az alaptörvény megváltoztatásának időszerűségéről, hasznáról vagy kedvezőtlen következményeiről nyilatkozik. Ezt a Parlament vagy figyelembe veszi, vagy nem.

1. eset: Az AB 47. számú döntése, 1994. május 17.

Az AB-t 55 képviselő és 26 szenátor - közöttük a Romániai Magyar Demokrata Szövetség tagjai - kereste meg, a 44/1994-es, a háborús veteránokról, a hadirokkantak és a hadiözvegyek egyes jogairól szóló törvény alkotmányossága kapcsán. A törvény 2. szakaszának b) pontja szerint ezeket a jogokat csak azok élvezhetik, akik *"nem harcoltak a román hadsereg ellen"*. A kereset szerzői ezt a jogegyenlőség elvével ellentmondónak találták. A c) pont ugyanakkor a német anyanyelvűeket bevonja ezeknek a jogoknak az alanyai közé, ami etnikai alapú diszkriminációnak nyilvánítható. A 772/1946-os törvény már akkor kimondta, hogy a magyar hadseregbe besorozott észak-erdélyi lakosokat úgy kezelik, mint akik teljesítették katonai kötelezettségeiket a román állam irányába. A második világháborút lezáró 1947-es párizsi békeszerződés is kötelezi Romániát, hogy semmilyen hátrányos megkülönböztetést ne tegyen az állampolgárai között. Ioan Lup szenátor szerint ez a jogmegtagadás körülbelül 7000 román anyanyelvű és 6000 magyar anyanyelvű román állampolgárt érintene.

A kérdés magyar vonatkozása az, hogy 1940-1944 között Észak-Erdély, a második bécsi döntés értelmében Magyarországhoz tartozott. Lakói magyar állampolgároknak számítottak. 1944 augusztusában Románia átállt a Szovjetunió oldalára, és a román hadsereg a szovjet csapatokkal együtt ott harcolt az erdélyi fronton. A magyar hadseregbe besorozott akkor magyar, ma román állampolgárok védték az akkori Magyarországot. Ezek az állampolgárok a törvény Parlamentben elfogadott változata szerint nem élhetnek a törvény által biztosított jogokkal, mert a román hadsereg ellen harcoltak.

Az 1994-ben hatalmon levők álláspontja szerint a sérelmezett rész alkotmányos, mert ezek az emberek megszegték a román haza iránti hűségüket. Az nem diszkrimináció, ha különbséget tesznek azok között, akik a haza ellen és akik a hazáért harcoltak. A döntést nem nemzetiségi, etnikai, faji alapon hozták meg. És felfoghatatlan lenne, ha a román állam jogokat adna azoknak, akik a függetlensége és területi épsége ellen küzdöttek. Erkölcsi és jogi büntetés az, hogy nem nyerhetik el a háborús veterán címet.

Az AB a törvény vonatkozó részeit, megalapozottan, alkotmányellenesnek nyilvánította.

2. eset: Az AB 72. számú döntése, 1995. július 18.

Ez a döntés a 84/1995-ös tanügyi törvény kisebbségellenes intézkedéseit alkotmányosnak nyilvánította. 53 képviselő élt panasszal az AB előtt a nemzeti kisebbségeket hátrányosan érintő rendelkezések ellen. Néhány a megtámadott szabályok közül: minden helységben román nyelven tanuló osztályt kell szervezni és működtetni; az állami szakoktatás román nyelven folyik stb. Az AB alkotmányosnak találta ezeket és más korlátozó szabályokat is. (A Romániai Magyar Demokrata Szövetség kormányra kerülése után a kifogásolt rendelkezések legnagyobb részét a kisebbségek javára módosították.)

B. A házszabályok alkotmányosságának ellenőrzése

Az Alkotmány 144. szakaszának b) pontja szerint az AB *"dönt a házszabályok alkotmányosságáról, a két parlamenti ház valamelyike elnökének, egy parlamenti frakciónak, legalább 50 képviselőnek vagy legalább 25 szenátornak a javaslatára"*. A 145. szakasz szerint, ha a házszabályt alkotmányellenesnek találják, akkor azt visszaküldik a Parlamentnek. Itt a Képviselőház és a Szenátus nem bírálhatja felül 2/3-os többséggel az AB döntését, mint a törvények esetében, vagyis kötelező módon meg kell változtassa azt. Határidő nincs előírva. Ez az ellenőrzésnek egy utólagos típusa, mert a már elfogadott házszabályokra vonatkozik.

Itt is érvelnek a megkeresésre jogosultak körének bővítéséért, a szaktbizottságokat szeretnék bevonni.

1. eset: Az AB 46. számú döntése, 1994. május 17.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség szenátusi frakciója megtámadta a Szenátus Házszabályának 160 (2).

szakaszát. Ez a szakasz követeli a szenátoroktól, hogy tegyék le az Alkotmány 82 (2). szakaszában a Köztársasági Elnök számára előírt esküt: *"Esküszöm, hogy minden erômet és hozzáértésemet a román nép szellemi és anyagi fejlôdésére fordítom, betartom az Alkotmányt és az ország törvényeit, megvédem a demokráciát, az állampolgárok jogait és alapvetô szabadságait, a szuverenitást, a függetlenséget, Románia egységét és területi épségét. Isten engem úgy segítse!"* A frakció álláspontja szerint ilyen esküt az alkotmány nem kér, és ez egyenértékû lenne az alaptörvény által tiltott imperatív mandátum felvállalásával.

Az AB, ha nem is az RMDSZ által felhozott érvekre hivatkozva, alkotmányellenesnek nyilvánította a házsabálynak ezt a részét. Az AB arra hivatkozott, hogy az alaptörvény 50 (2). szakasza szerint, azok az állampolgárok, akik közhivatalokat töltenek be, le kell tegyék a törvény által kért esküt. Ebbôl a szabályból következik, hogy eskütételre csak a törvény kötelezhet, és nem a házsabály. Ezek eltérô típusú jogi kategóriák, a házsabályt például nem kell kihirdetni.

C. A konkrét normakontroll

Az Alkotmány 144. szakaszának c) pontja szerint az AB *"határoz a bírói hatóságok elôtt a törvények és rendeletek alkotmányellenességével kapcsolatban felvetett kifogások tekintetében"*.

A konkrét normakontroll nem csak a törvényekre, hanem a kormányrendeletekre is vonatkozik, alkalmazási területe kiterjedtebb. Itt elfogadott, hatályba lépett törvényekrôl és hatályos kormányrendeletekrôl van szó.

A normakontroll konkrét jellege abból adódik, hogy egy bírósági tárgyalás során kell felvetni. A konkrét normakontrollt a per bármely szakaszában kérhetik. Itt két peres fél áll egymással szemben. Az egyik egy törvényre vagy kormányrendeletre hivatkozik. Ha a másik fél, az ügyész vagy a bíró ezt a törvényt vagy rendeletet aggályosnak tartja, akkor kéri, hogy az AB vizsgálja meg. Ha az alkotmány sértés lehetősége valóban fenáll, akkor a bíróság értesíti az AB-t, és a tárgyalást felfüggeszti. Az AB az alkotmányellenesnek talált jogszabályt megsemmisíti.

Visszatérek az elôzetes törvénykontrollnál tárgyalt esetre, amikor a Parlament 2/3-os többséggel felülbírálja az AB döntését (ismétlem, hogy ez a gyakorlatban még nem fordult elô). Ilyen esetben hatályba lép a Parlament változata, és közvetett módon megváltozik az alkotmány. Miért? Tudor Draganu professzor hívta fel a figyelmet nagy hozzáértéssel ennek a szabálynak a hibáira. A 47/1992-es, az AB-ról szóló törvény 23 (3). szakasza kivonja a konkrét normakontroll alól azokat a törvényeket, amelyeknek az alkotmányosságát a Parlament 2/3-os többséggel állapította meg. Ez a szabály indulásból ellenkezik az alkotmánnyal, mert korlátozza az Alkotmánybírósághoz való fordulás jogát. És az alaptörvény megváltozásához vezet, mert az alkotmányellenes jogszabályt alkalmazni kell, nincs olyan szerv, amely ellenôrizhetné, "kivonhatná a forgalomból". Hogy is nézne ki egy ilyen eset? Az elôzetes törvénykontroll során az AB megállapította egy törvény alkotmányellenességét, és azt visszaküldte a Parlamentnek. A Parlament meg akarja tartani az álláspontját, és az Alkotmány 145. szakasza által kért 2/3-os többséggel megszavazza a törvény alkotmányosságát. A törvény ezért hatályba lép. Késôbb, egy konkrét per során az egyik fél a másik által felhozott jogszabály alkotmányellenességére hivatkozik. De a bíró visszautasítja azt, mert a törvény szerint azok a jogszabályok, amelyek alkotmányosságát a Parlament állapította meg, nem képezhetik konkrét normakontroll tárgyát.

A 47-es törvényt 1997-ben módosították. A 23 (3). szakaszt nem változtatták meg, hanem kiegészítették. A 23 (3). szakasz kiegészítése szerint, nem képezheti ilyen kereset tárgyát az a jogszabály, amelyet az AB egy korábbi ügyben, a konkrét normakontroll során alkotmányellenesnek nyilvánított. Ezzel azt hangsúlyozzák, hogy az AB döntése kötelezô erejû, az alkotmány sértô törvényt megsemmisítették. Az 1991-es Alkotmány egyik hiányossága, hogy nem rendelkezik világosan a konkrét normakontroll esetében hozott AB-i döntés erejérôl. Ezért olyan vélemény is van, hogy az AB-i döntésnek csak a felek között, az adott ügyben van hatálya (*inter partes, in liminae litis*). A kifogásolt jogszabályt pedig az AB nem semmisíti meg, csak a perben nem lehet azt alkalmazni. Valóban rendkívüli erôt jelent a konkrét normakontroll. Az AB a Parlament felett gyakorol ellenôrzô szerepet. Döntéseit ezért az óvatosság jellemzi, nem akarja a törvényhozás fölé helyezni magát. Viszont el kell ismerni az AB javára az alaptörvénnyel ellenkező törvény vagy kormányrendelet teljes vagy részleges megsemmisítésének a jogát.

Ha az AB alkotmányosnak talált egy törvényt az elôzetes kontroll során, azt még le lehet ellenôrizni a konkrét normakontrollal. Utólag a jogszabály még alkotmányellenesnek bizonyulhat.

A konkrét normakontroll a kormányrendeletekre is kiterjed.

Az alkotmány 114 (1-3). szakasza szerint a kormány rendeleteket bocsáthat ki, ha a Parlament elôzôleg elfogadott

egy erre feljogosító törvényt, amely meghatározza a rendelet szabályozási területét. A feljogosító törvény előírhatja, hogy utólag a Parlament is hagyja jóvá az illető rendeletet. Egy ilyen rendeletnek a jogi ereje egy egyszerű törvényével egyenlő. A magasabb rangú törvénykategóriát, a sarkalatos törvényeket nem lehet kormányrendelet útján elfogadni. Ezek kizárólagos parlamenti hatáskörbe tartoznak.

A 114 (4). szakasz azonban azt is lehetővé teszi, hogy rendkívüli esetekben a kormány sürgősségi kormányrendeleteket hozzon, parlamenti feljogosítás nélkül, amelyek akkor lépnek hatályba, ha elfogadás céljából benyújtják a Parlamenthez.

A bevezetésben utaltam már rá, hogy Románia rosszul áll a hatalommegosztás terén. Az egyik oka ennek a 114 (4). szakasz. Erre hivatkozva a kormányok, politikai színezettől függetlenül, átvették a törvényhozási funkció legnagyobb részét. A legfőbb ok a kétkamarás román Parlament lassúsága. Két szempontból is torzult az alkotmányos gyakorlat Romániában:

1) Nem kell rendkívüli helyzet ahhoz, hogy a végrehajtó hatalom sürgősségi kormányrendeletekkel törvénykezzen, illetéktelenül beleavatkozva a Parlament feladataiba. Bármikor lehet sürgősségi kormányrendeletet hozni. Több az ilyen kormányrendelet, mint a törvény.

2) Sürgősségi kormányrendelettel is csak az egyszerű törvények szabályozási területébe lehetne beleavatkozni, de ezt az alkotmányos szabályt sem tartják be. Csak egy példa: a valóban különleges állapotban, bányászjárás idején született, a szükségállapot és a rendkívüli állapot szabályozásáról szóló 1999/1-es sürgősségi kormányrendelet. Az Alkotmány világosan sarkalatos törvényt kér ennek a szabályozására.

Ezek az alkotmányellenes praktikák még egy hátrányt hoztak, a jogviszonyok instabilitását. A Kormány elfogad egy sürgősségi kormányrendeletet, és az hatályba is lép, amikor benyújtják a Parlamentnek. (Ha a Parlament nem ülészik, akkor össze kell hívni, de ez általában ülészak idején történik.) Ott vár egy ideig a napirendre tűzésre. Ez a várakozás akár egy éves vagy még hosszabb is lehet, mert lassú a Parlament, és prioritásait ő maga, független módon állapítja meg. Ezalatt a kormányrendelet hatályos, és alkalmazzák. Napirendre tűzés után azonban a Parlament megváltoztathatja vagy el is utasíthatja azokat. Vagyis ezeket a jogszabályokat nem jellemzi a stabilitás. Ugyanez a helyzet a feljogosító törvény alapján kibocsátott rendeletekkel, ha az kérte a Parlament általi jóváhagyást.

A sürgősségi kormányrendeletek kérdése kísértetiesen emlékeztet a kommunista korszakban alkalmazott rendelettörvényekre. A szélsőbaloldali diktatúra alatt a Nagy Nemzetgyűlés megválasztotta a Nagy Nemzetgyűlés Elnökségét, amelynek rendeletkibocsátási joga is volt. A rendeletek jogi ereje megegyezett a törvényekével. Az Elnökség, egy kétszeresen delegált szerv, átvehette a törvényhozási funkció jó részét, rendelettörvényeket elfogadva.

Annak ellenére, hogy a kormányrendeleteknek törvényi jogi erejük van, ezek nincsenek alávetve az előzetes kontrollnak. Igaz, hogy amikor a Parlament megszavazza őket (természetesen késve), és törvénnyé válnak, akkor támadhatóak előzetes kontrollal is.

D. Az elnökválasztás ellenőrzése

Az Alkotmány 144. szakaszának d) pontja szerint az AB "*felügyel a Románia elnökének a megválasztásával kapcsolatos eljárás betartására és igazolja a szavazás eredményét*".

Az elnökválasztást szabályozó 69/1992-es törvény részletezi ezt a hatáskört. Egy jelöltség elfogadását vagy elutasítását bárki kezdeményezheti: az állampolgárok, akár a jelölt is, a politikai pártok stb. Az ellenzést a Központi Választási Bizottsághoz kell benyújtani, amely továbbítja az AB-hoz. Az AB mindaddig legnagyobb vitát, vihart kiváltott döntése ehhez a ponthoz kapcsolódik. Ion Iliescu elnök mandátumainak számáról van szó.

1. eset: Az AB 1. számú határozata, 1996. szeptember 8.

Az AB-hoz nagyszámú ellenzés érkezett magánszemélyek és a Polgári Szövetség részéről, a mellett érvelvén, hogy Ion Iliescu nem indulhat az 1996. novemberi választásokon. A felhozott indokok, röviden, a következők voltak:

- az Alkotmány 81 (4). és a 69/1992-es törvény 10. szakasza szerint senki sem töltheti be Románia elnöki tisztségét több mint kétszer;

- Ion Iliescu már többször betöltötte az államelnöki tisztséget. Legelőször 1989 decemberében, a forradalom idején

választották meg Románia vezetőjévé, majd 1990 februárjában az Ideiglenes Nemzeti Egységtanács (*Consiliul Provizoriu de Uniune Nationala*) választotta elnöknek. 1990 májusában, a 92/1990-es törvényerejű rendelet szerint elnöknek választották. Végül 1992 őszén újra ő lett az elnök. 1996 őszéig be is töltötte ezt a tisztséget;

- ezekre a tényekre alapozva el kell utasítani Iliescu 1996-os jelölését.

Az AB mégsem ezt tette. Összefoglalva az AB több oldalon át kifejtett érveit: az alaptörvény 15 (2). szakasza kimondja, hogy a törvényeknek nincs visszaható hatályuk, a szelídebb büntetőjogi törvény kivételével. Ez az alkotmányos szabály magára az Alkotmányra is vonatkozik. Ezért az alaptörvény 81 (4). szakaszát nem kell alkalmazni az Alkotmány hatályba lépése előtti mandátumokra. Iliescu jelöltségének az elutasítása az Alkotmány visszaható hatállyal való alkalmazását jelentené. A 92/1990-es törvényerejű rendelet által létrehozott elnöki tisztség nem azonosítható az Alkotmány által szabályozott elnöki funkcióval. Az első ideiglenes, átmeneti jellegű volt.

Véleményem szerint ez az érvelés hibás:

1. Ion Iliescut 1990. május 20-án, a 92/1990-es törvényerejű rendelet alapján választották elnökké. Két választott elnöki mandátumot töltött be, 1990 és 1992 között, majd 1992 és 1996 között. Ténylegesen a rendszerváltás alatt és közvetlenül utána is az államelnöki funkciót látta el (1989. december - 1990. május). A 92/1990-es törvényerejű rendelet elnöki funkciója azonos az Alkotmány által szabályozottal. A kettő között folytonosság van, az alaptörvény ugyanazt a tisztséget öntötte végleges formába, határozta meg pontosabban.

2. Az Alkotmány 1991. december 8-án, a népszavazást követően lépett hatályba, Iliescu első mandátumának az idején. Az alaptörvény 151. szakasza előírja, hogy a köztársaság meglévő intézményei továbbra is működésben maradnak, egészen az új szervek kialakulásáig. Tehát Iliescu az alaptörvény hatályba lépésétől az újráválasztásáig egy, az 1991-es Alkotmány szerinti mandátumot töltött be, és az Alkotmány biztosította elnöki jogkörrel élt. Ezt figyelembe kellett volna venni a 81 (4). szakasz alkalmazásakor, és visszautasítani Iliescu jelölését.

3. Iliescu az AB döntésének kösz

- [Biczó Gábor: Megjegyzések Vetési László: Szórványstratégia - nemzetstratégia című tanulmányához](#)
- [Bodó Barna: Jövőtervezés és bűnbánat](#)
- [Péter István: Szórvány - kisebbség - etnikum - erdélyi magyarság](#)
- [Tóth Pál Péter: Szórványban... Hozzászólás Vetési László vitaindító írásához](#)
- [Gergely Ferenc: A megoldott kévék](#)
- [dr. Schneller Károly: Szórványok és szigetek sorsa Kolozs vármegyében VI.](#)
- [dr. Szathmáry Lajos: Gyakorlati hozzászólás a magyar szórványügyhöz](#)
- [Bakk Miklós - Székely István: Az RMDSZ és az önkormányzati választások](#)
- [A kisebbségek jogai - Nyilatkozat az etnokulturális és nemzeti kisebbségekre, valamint őshonos lakosságokra vonatkozó liberális demokrata elvekről](#)
- [Benjamin Neuberger: Nemzeti önrendelkezés: egy fogalom dilemmái](#)
- [Sorbán Angella: "Tanuljon románul a gyermek, hogy jobban érvényesülhessen"](#)
- [Izsák Balázs: A román tanügyi törvény a nemzetközi jog szemszögéből](#)
- [Jánki András: Mítosz és valóság](#)
- [Kiss Dénes: Civil szféra és politikum](#)
- [Mák Ferenc: Az új nemzeti politika és a Határon Túli Magyarok Hivatala \(1989-1999\)](#)
- [Süket Levente: Pro Universitate Siculorum](#)
- [Gerencsér Balázs - Juhász Albin: A Kárpát-medencei magyar autonómiák lehetősége az ezredfordulón](#)
- [Veress Emőd: A román Alkotmánybíróság hatásköre](#)
- [Horia-Roman Patapievici: Egy identitáselmélet margójára](#)
- [A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája 1989](#)